

ПЕТРО
КОНАШЕВИЧ
САГАЙДАЧНИЙ

Підготував
Учень 10 класу
Марченко А. С.
Учитель :
Василець Т. П.

ПЕТРО САГАЙДАЧНИЙ,
*кошовий отаман,
гетьман запорізького козацтва,
гетьман України.*

Народився: близько 1582

Кульчиці Перемишльська земля (нині Львівська область)

Помер: 10 квітня (20 квітня) 1622

Київ поранення в Хотинській битві 1621р.

Громадянство: Польща

Проживання: Річ Посполита (Україна)

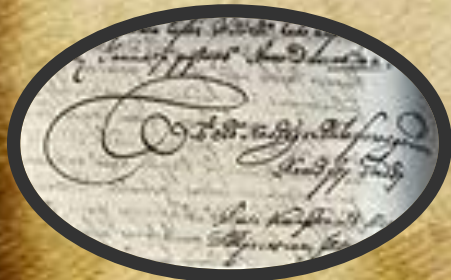
Діяльність: військовий

Звання: гетьман Війська Запорозького

(Офіційно – *Старший й ого Королівської Милості Війська Запорозького*)

Дружина: Анастасія Повченська

Діти: Лукаш

Автограф

Родовий герб Сагайдачного

Петро Конашевич Сагадичний

(1582 – 1622).

Петро Конашевич народився в селі Кульчиці Перемишльської землі Руського воєводства (нині Самбірського району Львівської області) у православній родині, що належала до дрібної шляхти. На підставі збереженого поминального запису роду Сагай дачного, історики припускають, що батька Сагай дачного звали Кононом,

Згідно з сучасними припущеннями, протягом 1589–1592 років здобував початкову освіту у Самборі. З 1592 по 1598 роки навчався в Острозькій школі на Волині, що в той час переживала період розквіту і де працювали прекрасно підготовлені викладачі. Під час навчання Сагайдачний пише твір «Пояснення про унію», у якому виступив на захист православної віри. Цей твір було високо оцінено сучасниками. За твердженням Володимира Антоновича, після випуску Сагайдачний переїхав до Львова, згодом — до Києва, де працював домашнім вчителем, також помічником київського земського судді. П. Сас припускає, що під час навчання в Острозькій школі Сагайдачний визначався із приєднанням до запорожців.

Вступ до війська Запорозького.

Наприкінці XVI сторіччя, очевидно, в другій половині 1598 року, Конашевич приєднався до Війська Запорозького. З

«Віршів» Касяна Саковича відомо, що Конашевич тривалий час перебував серед запорожців, здобуваючи своєю відвагою та розумом авторитет. Саме на Запорозжжі Конашевича як вправного лучника починають називати «Сагай дачним». Прізвисько «Сагай дачний» було досить поширеним серед козаків.

Озброєний сагай даком, добре натренований лучник за хвилину міг випустити від восьми до дванадцяти стріл, які летіли іноді за 500 кроків.

Петро Сагайдачний

Період з 1603 по 1614 роки, через відсутність збережених достовірних письменних джерел, вважається «темним» періодом в біографії Сагайдачного. Очевидно, що в цей час він брав активну участь у козацьких морських та сухопутних походах проти османів та татар. Лише за таких умов їй ому могли довірити гетьманську булаву під час походу на Кафу в 1616 році.

1607 року запорожці провели великий похід на Кримське ханство, під час якого захопили і спалили Перекоп та Очаків. 1608 — на початку 1609 року Сагай дачний здійснив морський похід на 16 човнах-«чай ках» у гирло Дунаю, під час якого було здійснено напад на Кілію, Білгород та Ізмаїл. 1612 року козацька флотилія у складі 60 чайок здійснила вдалі походи на ворожі укріплення — Гьозлів, Бабадаг, Варну і Месембрий¹. 1613 року козаки здійснили два походи на османське узбережжя, а в гирлі Дніпра розбили османську флотилію та захопили шість османських галер.

В серпні 1614 року запорожці на 40-ка чайках подалися до берегів Османської імперії: захопили Трапезунд, узяли в облогу Синоп, оволоділи замком, вибили гарнізон і знищили весь флот галер і галеонів, які стояли на рейді. 1615 року 80 козацьких чайок підійшли до Константинополя, де спалили в центрі гавані Мізевні та Архіокі разом із флотом, що перебував там. Османський султан послав навздогін за козаками цілу флотилію. Проте в морських битвах біля острова Зміїний та під Очаковом османську флотилію було розгромлено, а козаки взяли в полон османського адмірала Алі-пашу.

Отримання гетьманської булави.

У лютому 1615 року Конашевич вже був впливовим козацьким полковником, що мав у своєму підпорядкуванні загін чисельністю до 3000 козаків. Це відомо з листа Лукаша Сапеги, що скаржився своєму братові Леву на Сагай дачного, котрий перебував на Київщині та не захотів прийти на допомогу підрозділам Речі Посполитої і наказав своїм козакам відступити. Як вказував Лукаш Сапега, Сагай дачний хотів за допомогою татар витіснити жовнірів з України, бо козаки відчували до них «ненависть».

Навесні 1616 року запорозьким гетьманом був Василь Стрілковський. Десь наприкінці квітня — на початку травня запорожці здійснили похід на османські міста. Під час цього успішного походу було взято міста Варну та Місіврї. Османський флот, висланий наздогін, було розбито біля гирла Дунаю. В червні або на початку липня 1616 року відбулась зміна гетьмана: Гетьманом Війська Запорозького було проголошено Сагай дачного. Причиною його обрання могла стати обіцянка організації більшого походу, ніж того, що був навесні.

Битва за Кафу

Невдовзі після обрання гетьманом Сагай дачний підготував похід до неприступної османської фортеці Кафи (сучасна Феодосія), що була головним невольничим ринком у Криму. Османи, які ще не оговтались від нещодавньої атаки козаків на міста Румелійського узбережжя, не очікували такого швидкого нападу на добре укріплену фортецю. Кафа була великим та багатим містом, населення якого налічувало від 70 до 100 тисяч мешканців. Кафська фортеця мала міцні оборонні укріплення: 13-метрові зовнішні стіни завдовжки понад 5 км. Гарнізон міста складався з 3 яничарських орт. Комендант фортеці мав у своєму розпорядженні близько 300 вояків, ще 200 солдат були в підпорядкуванні капудана — командира воєнно-морських сил. 22 липня 1616 року Конашевич разом із 4000 козаків прибув до міста. Вночі козаки висадились на берег і підійшли до воріт Кафи. Відволікши вартових, козаки перебрались через мури фортеці і відкрили ворота міста. Раптовим нападом вони захопили міську цитадель і взялись грабувати місто та звільняти християнських невольників. Аби забрати якнайбільше бранців на свої чайки, козаки викинули чималу частину захопленого добра, тим самим підтвердивши свою обітницю визволяти із неволі християн, яку давали перед своїми походами.

В Османської імперії. Спершу спалив османський флот (25 галер) поблизу Мінери, а потім, висадившись на берег, несподіваним штурмом узяв Трапезунд. Намагаючись знищити козаків при поверненні додому, султан відрядив був ескадру під командуванням адмірала Ціколі-паші. Проте в битві на рей ді Синопа, козаки, потопивши три великі кораблі та декілька менших, змусили османський флот повертатись назад до Стамбула. Після цієї перемоги Сагай дачний атакував Стамбул. Вже біля Січі, в протоці Кінські води, козацька флотилія зустрілася з посланою навздогін ескадрою адмірала Ібрагім-паші. В короткій, проте жорстокій битві козаки розгромили османського адмірала. Після повернення, козаки продовжували атакувати османські фортеціліманом.

Перше позбавлення гетьманства

Влітку 1616 року сейм Речі Посполитої ухвалив рішення продовжити війну з Московією. Для цього збиралась 10000-на армія, з якою королевич Владислав мав вирушити до Москви. На сеймі було вирішено виділити запорожцям 20000 злотих, аби залучити їх до цього походу. Переговори із козаками проводив литовський канцлер Лев Сапега. Сагайдачний підтримав це рішення і вже в січні 1617 року частини запорожців захопили Оскол та спробували захопити Воронеж. Проте невдовзі царським військам вдалося витіснити запорожців із московської території.

Невдалий похід на Московщину, а також несприяття козаками урядової комісії Речі Посполитої призвело до зростання невдоволення політикою Сагайдачного. На початку 1617 року козаки обрали гетьманом Дмитра Барабаша.

Успішні дії запорожців розлютили османського султана. На початку серпня 1617 року османський військовий флот досяг Запорозької Січі, проте на той час там було лише кілька десятків козаків. Тим часом каральні сухопутні війська під командуванням Іскандера-паші рушили на територію Речі Посполитої. На березі Дністра поблизу містечок Буші і Яруги вони зустрілись із королівським військом під командуванням Станіслава Жолкевського. Бажаючи уникнути битви, 23 вересня сторони уклали мирний договір, одним із пунктів якого була заборона запорожцям виходити з Дніпра у Чорне море. Невдовзі коронний гетьман написав запорожцям листа, аби вони прислали своїх представників до Павлочі, що на річці Роставиці.

До Павлочі С. Жолкевський вирушив із коронним військом. Проте запорожці теж направили туди не лише своїх представників, але й сильну армію. Коронний гетьман відступив, чекаючи на підкріплення. Переговори розпочались 28 жовтня в урочищі Суха Вільшанка. Комісари оголосили, що уряд згоден щороку виплачувати Війську Запорозькому 10000 злотих та 700 сувоїв сукна. Натомість поляки вимагали скоротити чисельність запорожців, а також, аби запорозького гетьмана призначав король Речі Посполитої. Ці переговори спричинили бунт серед козаків, Барабашу пригадали, що через його необачність османські війська напали на Запорозьку Січ. Наприкінці жовтня запорожці скинули Барабаша з гетьманства і вдруге обрали своїм гетьманом Сагайдачного.

Сагайдачний провів реформу війська на Січі. Основною суттю якої було підвищення організації, дисципліни і боєздатності козацького війська. Він перетворив партизанські загони козаків у регулярне військо, усунув із війська вольницю, завів сувору дисципліну, заборонив пити горілку під час морських походів, а за пияцтво нерідко «кара на смерть».

МОСКОВСЬКИЙ ПОХІД (1618 Р.)

Чергові обіцянки польського уряду

Польському уряду знадобилося військо запорожців для участі в її спробі посадити на Московський престол польського королевича Владислава. Сагайдачний висунув умови участі козаків у поході:

- визнання з боку Польщі судової та адміністративної автономії України.
  - зняття заборон та обмежень на православне віросповідання на Україну;
  - збільшення чисельності козацького війська;
  - розширення козацької території;

Король і сейм погодилися з усіма цими вимогами Сагайдачного і прислали до його війська клейноди, тобто булаву, бунчук, печатку і прапор. Влітку 1618 20000 запорожців на чолі із Сагайдачним рушили через Лівні на Москву, (захопивши по дорозі Путивль, Рильськ, Курськ, Єлець, Лебедин, Скопин, Рязьськ), розрізаючи простір між Курськом і Кромами.

Оскільки у польського уряду не знайшлося грошей на продовження війни, 1-го грудня було укладено Деулінське перемир'я. Владислав відмовився від прав на московський престол, за що Польщі відійшли Смоленська і Чернігівсько-Сіверська землі (всього 29 міст). Запорізькі козаки за розорення Московії отримали від польського короля плату – 20 тисяч золотих і 7 тисяч штук сукна.

Повернувшись з походу, П. Сагайдачний не пішов на Січ, а прийшов з 20-тисячним військом до Києва, де його було «проголошено Гетьманом над Київською Україною та Гетьманом всього війська Запорозького».

Хотинська битва 1621

1 вересня, уникнувши переслідування, із малими втратами підійшов до Хотина й отаборився у долині Дністра. В вересні розпочалися активні бойові дії. Під час Хотинської війни виразно проявився військовий хист гетьмана Сагайдачного.

29 вересня між командуванням польсько-козацьких і османсько-татарських військ почалися переговори про укладення миру. Вони закінчилися підписанням угоди 9 жовтня 1621 року. Вранці 10 жовтня армія Османа II покинула свої позиції.

За мирною угодою сторони домовлялися про відновлення дипломатичних зв'язків. Кордон між Річчю Посполитою та Османською імперією встановлювався по річці Дністер; Османській імперії і Кримському ханству заборонялось здійснювати набіги на українські та польські землі; запорожцям заборонялось здійснювати походи на Крим і Османську імперію.

BELLVM INTER POLONVM ET

TVRCAM ANNO DOMINI MDCXXI

Koen Jacobus Laurus Romanensis. Compositus & Pictus Parisiensi.

J. Goussier Parisiensi.

Повернення до Києва. Смерть і поховання

Наприкінці життя сприяв оновленню церков у Києві, будівництву нової у Фроловському монастирі, 15000 червоних золотих відправив Львівській братській школі.

Сагай дачний був поранений у руку під Хотином. Тяжко поранений отруєною татарською стрілою, Сагай дачний їхав до Києва, лежачи у колясці в супроводі королівського лікаря.

За п'ять днів до смерті Сагай дачний склав заповіт, за яким відписав своє майно на освітні, благодійні та релігійні цілі, зокрема, Київському братству і Львівській братській школі, щоб на доходи від цього майна могли навчатись бідні діти. Для своєї дружини та близьких родичів гетьман призначив опікунів: київського митрополита Іова Борецького та близького соратника Оліфера Голуба.

10 квітня (20 квітня) 1622 року Петро Сагай дачний помер внаслідок вогнепального поранення руки, яке отримав під час битви під Хотином. Похорони гетьмана припали на Провідну (Томину) неділю, 28 квітня 1622 року. На велелюдному похороні зібрались його бойові побратими, мешканці Києва.

Якуб Собеський залишив про нього такий спомин:

«Був це чоловік великого духу, що сам шукав небезпеки, легковажив життям, у битві був проворний, діяльний, у таборі сторожкий, мало спав і не пиячив... на нарадах був обережний і в усяких розмовах неговіркий.

